

ბაბილინა ხოსიტაშვილის გზა დამოუკიდებელ ავტობიოგრაფიად (მისივე დღიურის ანალიზის მიხედვით)

მაგდა საგინაშვილი

აბსტრაქტი:

სტატიაში განხილული და გაანალიზებულია მე-20 საუკუნის დასაწყისის ქართულ სინამდვილეში პუბლიცისტ ქალად შედგომის გზის სირთულები, ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილებაზე დაფუძნებით. სტატიის ამოცანაა, უპასუხოს კითხვას: ჰქონდათ თუ არა ქალებს და ამ შემთხვევაში, ბაბილინა ხოსიტაშვილს, რაიმე სახის ბარიერი პუბლიცისტად იდენტიფიცირების ან ნაშრომების გამოქვეყნების ეტაპებზე? ხოლო, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, განსაზღვროს გამოწვევათა რაობა. სტატიაში ანალიტიკა სრულად ეყრდნობა ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიურის ჩანაწერებს და გამომდინარეობს თავად ბაბილინას თვითრეპრეზენტაციის ანალიზიდან.

საკვანძო სიტყვები: ლიტერატურა, ფემინისტი ავტორები, ქალი პუბლიცისტები, პუბლიცისტიკა, ფემინისტური კრიტიკა

უშუალოდ ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილებების ანალიზის დაწყებამდე, რაც სტატიის უმთავრესს მიზანს წარმოადგენს, მოკლედ შევაჯამოთ ფაქტები მის შესახებ.

ბაბილინა ხოსიტაშვილი, როგორც ქართველ ადრეულ ფემინისტთაგან ერთ-ერთი მოწინავე აქტივისტი, მწერალი და მკვლევარი, დაიბადა 1884 წელს, ბოლბისხევში, ქიზიყში. მისთვის აღნიშნული რეგალიების მოპოვება მრავალ სირთულესთან იყო დაკავშირებული. იგი მთელი ცხოვრების განმავლობაში საოჯახო შრომას სწევდა და თვითგანვითარებას სწორედ აუნაზღაურებელი შრომის კვალდაკვალ ცდილობდა. უნდა აღინიშნოს, რომ წერა-კითხვა მამისა და ძმების დახმარებით ისწავლა, თუმცა სწავლების თვითმიზანი ბაბილინას „კარგი ოჯახის“, შექმნისა და „ოჯახის ღირსეულად გაძღოლის“, მოტივაცია იყო.

მან 1921 წელს უნივერსიტეტში ისტორიისა და ფილოლოგიის ფაკულტეტზე ჩააბარა, მაგრამ სოციალური შეჭირვების გამო, იძულებული გახდა, რომ სწავლისთვის თავი დაენებებინა. 1926 წლიდან კი დაუბრუნდა უნივერსიტეტს და 1929 წელს შეძლო სწავლის დასრულება. მას პარალელურად უწევდა ოჯახის, შვილების მოვლა და მუშაობა. დიდ დროს ატარებდა ბიბლიოთეკაში და დამოუკიდებელი კვლევებზე მუშაობაში, გარკვეული დრო მუშაობდა სტამბაში, პარალელურად ეწეოდა მთარგმნელობით საქმიანობასაც (მუშკუდიანი, 2019).

მისი შემოქმედების დიდი ნაწილი ქალთა პრობლემების განხილვას ეთმობა, რომლებსაც ის ლექსების სახით ამუშავებდა.

ბაბილინას გამოცდილების ანალიზის მიზნით ფემინისტურ ისტორიოგრაფიას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან ფემინისტური ისტორიოგრაფია საშუალებას იძლევა ქალთა ისტორიული გამოცდილებები მონინავე პლანზე წამოინიოს და ისტორიაც შედარებით სხვა პერსპექტივიდან, ხელახლა გადაანალიზდეს. ისტორიის გაანალიზება ფემინისტური დისკურსით ხშირად ადასტურებს, რომ ქალების როლი ისტორიაში არ ყოფილა დაფუძნებული მორჩილების მიღებაზე. ქალთა ისტორიები, რომლებიც დამალულია ხშირად ინახავენ ქალების უპირატესობისა და განსაკუთრებულ შესაძლებლობათა კომპონენტებს, რომელთა წარმოჩენაც სწორედ რომ ფემინისტური ისტორიოგრაფიის მთავარი ამოცანა უნდა იყოს. ამასთან მიმართებით, მაილზი წერს; „ჩვენ გვჭირდება ქალების ისტორია, რადგან ქალების მონაწილეობა როგორ წესი პირდაპირ არის უარყოფილი განუწყვეტილ, რათა დამტკიცდეს მამაკაცების „ბუნებრივი“ უპირატესობა ნებისმიერ ფასად,“ (Miles, 2001). მეორე მხრივ, ისტორიის გაანალიზების მცდელობისას გენდერული პრიზმის გამოყენების აუცილებლობას გამოყოფს ჯოან სკოტიც, რომელიც თავის მსჯელობებში ხაზს უსვამდა გენდერის ყოვლისმომცველ მოცემულობად გამოტანას, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა ისტორიული ანალიზის ხელახალი გადმოცემა (Bocur, 2008).

გამომდინარე იქიდან, რომ ფემინისტური ისტორიოგრაფია შედარებით ახალი მიმდინარეობაა ისტორიოგრაფიაში (მე-20 საუკუნის 60-70-იან წლებში ჩამოყალიბებული), გასაკვირი არ იქნება, თუ ვიტყვით, რომ საქართველოში ეს მიმართულება ფეხს მოგვიანებით იკიდებს. ქართული ფემინისტური ისტორიოგრაფიის მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ისტორიული პროცესის შესწავლისას ყურადღება უნდა დაეთმოს ქალებისა და ქალთა მოძრაობების მნიშვნელობას და საგულისხმოა ისიც, რომ ამ პროცესში თითოეული ქართველი ქალის ინდივიდუალური გამოცდილება ერთნაირად მნიშვნელოვანია. ამ საერთო ქალთა გამოცდილებებში, მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ბაბილინა ხოსიტაშვილსაც, რომლის გამოცდილების ანალიზი ისტორიული პროცესების ქალთა თვალთახედვიდან შეფასების და ისტორიაში არსებული „ლაქების“, ანალიზისა თუ დანახვის საშუალებას იძლევა. ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიურები საინტერესოა რამდენიმე მიმართულებით: ქალისთვის განათლების მიღების შესაძლებლობების, დედობრივი პასუხისმგებლობების დედისა და ცოლისთვის სწავლის მისაღებად არსებული ბარიერების, და ასევე, მწერალი ქალების ყოველდღიური ყოფისა თუ მათი ნაშრომების პუბლიცირების გამოწვევების გამოსაკვეთად. ეს ისტორიოგრაფიული ცოდნა, რომელსაც ბაბილინა ხოსიტაშვილის ჩანაწერები იძლევა, ავსებს იმ საერთო ისტორიულ ცოდნას, რომელიც მეოცე საუკუნის 20-30-იან და 40-იანი წლების საქართველოსა და იმდროინდელი განათლებისა თუ ლიტერატორების შესახებ არსებობს. მეორე მხრივ, აღნიშნული ჩანაწერებით საშუალება გვქვია, სიღრმისეულად გავაანალიზოთ, როგორ მიმდინარეობდა ქალი მწერლებისა თუ მეცნიერებისთვის ნაშრომების გამოქვეყნების პროცესი? როგორ ხდებოდა ქალების იდენტიფიცირება პუბლიცისტებად, მეცნიერებად ან მწერლებად? ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილება არ არის ერთი ქალის გამოცდილება და ეს ერთი შემთხვევა გარკვეულწილად, სხვა ქალთა გამოცდილებებზე განზოგადების საშუალებას იძლევა. იქამდე, სანამ განზოგადებაზე ვისაუბრებთ, პირველ ეტაპზე, ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილება უნდა მიმოვიხილოთ და დავადგინოთ: **როგორი იყო ბაბილინა ხოსიტაშვილის გზა დამოუკიდებელ ავტორობამდე?**

ამ მიზნით, ანალიზს ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიურების მიხედვით განვახილავთ, რომელიც შესულია პუბლიკაციაში „ცხოვრება ორ წყალს შუა...“ პუბლიკაცია 2018 წელს გამოქვეყნდა შვედეთის

მთავრობის დაფინანსებითა და „ორბელიანი საქართველოს“ ონლაინ ხელშეწყობით. აღნიშნული გამოცემა პროექტ „არქივული ამბები“, ფარგლებში გამოიცა და მოიცავს როგორც ბაბილინა ხოსიტაშვილის პუბლიკაციებს ისეთ თემებზე, როგორებიცაა ფემინიზმი, ქალების მდგომარეობა იმ პერიოდში, წერილები თუ სხვა, აგრეთვე პუბლიკაციაში შესულია მისი ლექსები, პიესები და დღიურები. როგორც აღვნიშნე, ჩვენი მსჯელობა სწორედ ამ უკანასკნელს დაეფუძნება.

ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიური ნამდვილად არის ქართული ფემინისტური ისტორიოგრაფიის მნიშვნელოვანი მასალა, რომელიც გაჯერებულია ერთი ქალის რიგი გამოცდილებებით, კერძო თუ სამოქალაქო/საზოგადო ცხოვრებაში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ წყარო თავისი ფორმით არ არის ტიპური დღიური, რომელიც იწერება ქრონოლოგიურად და ივსება თანმიმდევრობით. როგორც ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიურიდან იკვეთება, დღიურად წოდებული ჩანაწერები უფრო მეტად წარმოადგენს მოგონებების ჩანერას გარკვეული პერიოდის შემდგომ, რაც უფრო მეტად შეიძლება დაუკავშირდეს მემუარის სტილს და გარკვეულწილად, ავტობიოგრაფიული ჩანაწერის განცდასაც უტოვებს მკითხველს. რთულია ამ ჩანაწერების ცალსახად მიკუთვნება ავტობიოგრაფიის, მემუარის ან დღიურის ჟანრისთვის. პირველივე ჩანაწერით, რომელიც პუბლიკაციაშია შესული, დგინდება, რომ ავტორის მიერ პირველად მოხსენიებული წელი არის 1918-20, ხოლო ბოლოს მოხსენიებული თარიღი 1935 წელია. თავისთავად, ერთ ჩანაწერში ჩატეული მინიმუმ თხუთმეტწლიანი პერიოდის მიმოხილვა ჩანაწერისთვის დღიურად გააზრების საკითხს ეჭვქვეშ აყენებს. მეორე მნიშვნელოვანი საკითხი, რომელიც აქვე უნდა აღინიშნოს, დღიურის ერთიანობის დარღვევას უკავშირდება. პუბლიკაციაში მოცემულია დღიურის მხოლოდ სამი ჩანაწერი და ერთი ამონარიდი, დღიურისთვის გამიზნული რვეულიდან. ჩანაწერთა ფრაგმენტულობა ლოგიკურია, წყაროს მთავარ შეზღუდვას წარმოადგენს, რადგან მეორე რვეულის ხელმიუწვდომლობა გამოცდილების სრული სურათის აღდგენას ხელს უშლის. როდესაც ვსაუბრობთ წყაროს შეზღუდვებზე, უნდა აღინიშნოს, რომ დღიური თავისი შინაარსიდან გამომდინარე წმინდა სუბიექტური მოცემულობაა და ეს სუბიექტურობა დამატებით შეზღუდვად უნდა განვიხილოთ – ისტორიად, რომელიც მხოლოდ ცალი მხრიდანაა მოყოლილი და ერთი ადამიანის რწმენა-წარმოდგენებს, გრძნობებსა და განწყობებს ეფუძნება. ამ ფაქტორების მიუხედავად, დღიური უდავოდ მნიშვნელოვანი რესურსია, რომელიც ქართულ ფემინისტურ ისტორიოგრაფიას და მკითხველს ჩანაწერების საშუალებით აძლევს ცოდნას ქართველი ფემინისტის, მწერალი ქალის და იმ გამოცდილების შესახებ, რომელიც 30-40-იან წლებში ქართველ მწერალ ქალებს გააჩნდათ ნაშრომების გამოქვეყნების ყველა მცდელობისას. ნათელი ხდება, კონკრეტულად რა გზას გადიოდნენ ისინი და რომელ ეტაპებზე ხვდებოდნენ მათ მთავარი ბარიერები. საბოლოო ჯამში, დღიურზე დაყრდნობით შესაძლებელია ქართველი მწერალი ქალების საერთო გამოცდილების წარმატებით აღქმა.

ბაბილინა ხოსიტაშვილის ჩანაწერები ამბავია დედის, ცოლის, მწერალი ქალის და ზოგადად ქალისა, რომელსაც მრავალი სათქმელი დაუგროვდა სხვებისთვის, თავისი გამოცდილების გაზიარება მოსდომებია და ყველა ამბავიც შიგნით მოუგროვებია, რომლებსაც ასეთი ძვირფასი მნიშვნელობა ჰქონდა მისთვის. დღიურებში მარტივად იკითხება გულდანყვეტილი, დატანჯული, ნაომარი და ცხოვრებისგან, თუ ადამიანებისგან ხშირად იმედგაცრუებული ქალისა და ავტორის სევდა. ერთ მონაკვეთში ავტორი წერს: „საშინლად გაცეცხლდი, გავედი რედაქციაში დემეტრადესთან, ვუყვირე და ვიტირე კიდეც,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). განსაკუთ-

რებით ემოციურია ავტორი მონოგრაფიულ კვლევაზე გაკეთებული ჩანაწერებისას – „მეტად გამწარებული ვიყავ, რომ საყვარელმა შრომამ და 3-4 წლის აქეთ იქით წიაღმა ამაოდ ჩამიარა... დავილუპე და წამერთვა ყველაფერი,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). ხოსიტაშვილი ჩანაწერებში სრულიად გულწრფელი და ემოციურია, ასეთივეა მისი თხრობისა და წერის მანერაც.

ქალის მრავალმხრივი გამოცდილებების ჩანაწერად ქცევისა და მრავალფეროვანი საკითხების გათვალისწინებით, თვითონ დღიურები რამდენიმე ეტაპად/ძირითად საკითხად შეგვიძლია დავყოთ: თავდაპირველად, ბაბილინა ხოსიტაშვილი საკუთარ ცოლ-ქმრული ცხოვრებისა და ოჯახში დიასახლისური როლის შესახებ იძლევა ინფორმაციას. შემდეგ მოდის დედობრივი საკითხები და მშობიარობა მეორე შვილზე, რაც მისთვის განსაკუთრებით რთული აღმოჩნდა. შემდეგი საკითხი უკვე მის განათლებას ეძღვნება, სწავლას სახელმწიფო უნივერსიტეტში, რასაც, რა თქმა უნდა, დიდი ძალისხმევა შეაღია და რომლის გარეშეც ვერ შეძლებდა მონოგრაფიული კვლევის დამუშავებას „შუშანიკის წამების,“ და მისი ავტორის ნატურალობის შესახებ, რომელსაც დღიურის საკმაოდ დიდ ნაწილს უთმობს. მონოგრაფიული კვლევის წარმოება და გამოქვეყნების საკითხი დღიურების უმთავრესი ნაწილია, რომელიც ყველა ჩანაწერს ლაიტმოტივად გასდევს. სტატიის მიზნიდან გამომდინარე, ჩვენი ყურადღება სწორედ ამ უკანასკნელზე დღიურში წერის მონაკვეთებს დაეთმობა. მონოგრაფიული კვლევის პროცესი რომ მარტივი არ აღმოჩნდა, ამაზე ხოსიტაშვილი შემდეგნაირად წერს: „როდესაც შრომას მოვრჩი და მისი გამოქვეყნებისთვის ან დაბეჭდვის ან მოხსენების წაკითხვის სახით პირველი ნაბიჯი გადავდგი, აქედან დაიწყო ჩემი ნამდვილი „წამება,“ ამ ადგილას რომ მოვედი, კალამი ხელიდან გამივარდა, სრულიად წამერთვა ხალისი. იმდენი ტანჯვა-წამება გამოვიარე 1932 წლიდან ვიდრე 1935-1936 წლამდე, 4 წლის განმავლობაში,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018)

დღიურით ვარკვევთ, რომ ბაბილინა ხოსიტაშვილის გზა დამოუკიდებელ ავტორობამდე სავსე იყო სტრუქტურული გამოწვევებითა და იმ ბარიერებით, რომლებიც კაცთა მიერ დომინირებულმა ლიტერატურულმა მეცნიერებამ მას წინ არაერთხელ დაუხვედრა. ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილებას ავტორად შედგომის პროცესში, მე რამდენიმე კომპონენტად გავშლიდი, კერძოდ:

ბიუროკრატიული სტრუქტურული ბარიერები პირველი პრობლემაა, რომელიც ხოსიტაშვილს მოხსენების წაკითხვის სურვილის გაჩენისთანავე წინ დახვდა. „ვითხოვე მწერალთა კავშირში მოხსენების წაკითხვა, მაგრამ რამდენიმე თვე ვიწრიალე, ვიდრე ნებართვას მივიღებდი,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). მოხსენების წაკითხვა გაჭიანურდა, რადგან ბაბილინას მოხსენების საკითხი „არააქტუალურად იყო ცნობილი,“ მწერალს ხშირად უწევდა ვიზიტი “ცეკას” მდივანთან და საათობით მოცდა მოხსენების დღის ჩანიშვნის მოლოდინით იქამდე, სანამ ხოსიტაშვილმა მოხსენების სათაური არ შეცვალა გამოქვეყნების მიზნით: „რიცხვით ეს მგონი მეოთხე თუ მეხუთე დანიშვნა იყო მოხსენება – ნავიკითხე,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). მოხსენების დღე რამდენჯერმე გადაიდო და მწერალთა კავშირის

თავმჯდომარე მოხსენებაზე არ გამოცხადებულა. პროცედურული გაჭიანურება და მოხსენების დღის გაუთავებელი მცდელობები ნათლად წარმოაჩენს დამოკიდებულებებს ქალი ავტორების, ამ შემთხვევაში ბაბილინა ხოსიტაშვილის კვლევის მიმართ, რომელიც ქართული ლიტერატურისთვის ახალი ცოდნის შეძენას ცდილობდა ამავე ლიტერატურის მიმართ კრიტიკული კითხვის დასმის გზით. კიდევ ერთი გამოწვევა, რაც აქვე უნდა აღინიშნოს, ეხება პროცედურულ გართულებას ხელნაწერების თხოვება/გამოყენებასთან მიმართებით, რადგან ხოსიტაშვილი ჰყვება, როგორ არ ანდო ბარამიძემ სამუზეუმო ხელნაწერები და ალტერნატივად ბეჭდური ვერსიის გამოყენება შესთავაზა. ნათელია, რომ ამ დროს ქალი ავტორების მიმართ კაცი ავტორების ნდობა დაბალია. ხელნაწერების ართხოვება კი განპირობებულია ნდობის დაბალი ხარისხითა და ქალი ავტორისთვის დამატებითი ხელშეშლის მიზნით. გარდა ამისა, აშკარა ხდება, რომ ქალებისთვის ნაწერებზე ხელმისაწვდომობის ბარიერების შექმნა ემსახურება კონკურენტის ჩამოშორების მცდელობასაც, რადგან მასკულიზურ საზოგადოებაში კაცებს უჭირთ წარმატებული ქალების მიღება, მათი ღვაწლის აღიარება და დაფასება. ვფიქრობ, რომ ხელნაწერების თხოვებაზე უარის კიდევ ერთი მიზეზი ქალების შრომის სრული უგულებელყოფაა, რადგან კაცი ავტორების მხრიდან აშკარა იყო აგდებული დამოკიდებულებები ქალი ავტორებისა და მათ შორის, ბაბილინას მიმართ.

სირთულე რეცენზიის მოპოვებისას: ბაბილინას სახელგამში გამოსაქვეყნებლად მიტანილი კვლევისთვის რეცენზია მოსთხოვეს, რამაც მისთვის დამატებითი გამოწვევები წარმოშვა. ქალისთვის რეცენზიის მიცემაზე თავშეკავება შესაძლოა განპირობებული იყოს ორი მთავარი ფაქტორით: 1. კონკურენტის შიშით და 2. შრომის არასათანადო დაფასებით; იმ პერიოდის ქართული ლიტერატურული მეცნიერება, როგორც სფეროში მასკულიზური დომინირების კარგი მაგალითი, ქალისთვის ამგვარი დახმარების გაწევას გვერდს უვლიდა, რაზეც ავტორი წერს კიდევ. მაგალითად: „მე ვნიალობდი აქეთ-იქეთ, თითოეულ პირთან რამდენჯერმე მივედ, რადგან დროს მინიშნავდნენ და ამ დროზე რომ მივდიოდი, ხელახლად მინიშნავდნენ დროს და ასე გავიდა 3-4 წელი. პროფესორმა ა. შანიძემ თითონ მთხოვა, მაინტერესებს, მაგრამ მოხსენებაზე ვერ მოვალლო. მომიტანეთ, წავიკითხავო. მივუტანე, მაგრამ მთავარ საკითხზე არაფერი უთქვამს,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018), ასევე: „კეკელიძემ თავისი აზრი მთავარი საკითხის შესახებ არ მითხრა,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). საკითხავია, რატომ დატოვეს უყურადღებოდ შანიძემ და კეკელიძემ ბაბილინას შრომა? იქნებ იმიტომ, რომ ბაბილინას შრომის დაფასებას, მის წარმატებულ პუბლიცისტად და წონად კონკურენტად ჩამოყალიბებას აარიდეს თავი?

ბაბილინას ჩანაწერების მიხედვით იკვეთება, რომ ქალი ავტორის შრომისადმი ინდიფერენტული დამოკიდებულება არსებობს: პროფესორი არშავირი ერთ-ერთი იყო, რომელსაც ბაბილინა ხოსიტაშვილის შრომისთვის მნიშვნელოვანი წვლილის შეტანა შეეძლო და მიუხედავად რამდენიმე მცდელობისა და მისი მხრიდან დაპირებებისა, მას არაფერი მოუმოქმედებია, „ბოლო ვირჯზე შეჯდა და უარით გამომისტუმრა,“. ქალი ავტორის მიმართ ინდიფერენტული დამოკიდებულება ნაკარნახევი იყო პირველ რიგში იმიტომ, რომ ავტორი ქალი იყო, „ოთახში არც კი მიმიღო, არამედ აივანზე გამოვიდა,“- წერს ბაბილინა ხოსიტაშვილი. აქ ნათელია, სხვაობა დამოკიდებულებებს შორის ქალსა და კაც ავტორებთან მიმართებით. დღიურში ვკითხულობთ, რომ დემეტრა-

ქემ „გუგულის მასხარა ფელეტონი დაბეჭდა„. აშკარაა, რომ კაცი ლიტერატორების შემთხვევაში, მარტივია ნაშრომის გამოქვეყნება. ისინი ნდობით და პატივისცემით სარგებლობენ, მაშინ, როდესაც ქალ ავტორებს ნაშრომებზე მხოლოდ აივნებიდან და ისიც ზერელედ ესაუბრებიან. აქვე აღსანიშნავია, რომ სავარაუდოდ, პროფესორი არშავირის უარი ბაბილინას უცნობ მწერლობას უკავშირდება, რაც თავისთავად გამომდინარეობს იმ მიზეზიდან, რომ ბაბილინა ქალი ავტორია, რომელსაც დაფასებულ მწერლობამდე გაცილებით რთული გზა აქვს გასავლელი. „მიველ რამდენიმეჯერ. ამასობაში შეიძლება მანაც იკითხა აქეთ- იქით ჩემ შესახებ და გაიგო, რომ ახლა ქართველი მწერლების პირველ რიგში არ ვარ ცნობილი,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). საინტერესოა, რას ვიგებთ პროფესორი არშავირის ქცევით? აქ ალბათ რამდენიმე ფაქტორს გამოვყოფდი: 1. ქალი ავტორების მხარდასაჭერად არაფერს აკეთებს; 2. ქალი და მით უმეტეს, უცნობი ქალი ავტორების მიმართ არათავაზიანია; 3. პუბლიცისტის დახმარებას მისი წარმატების ხარისხის გაზომვით წყვეტს;

კვლევის რელიგიური ასპექტები როგორც დამატებითი სირთულე: ბაბილინა დღიურში წერს იმ პრობლემებზეც, რაც უკავშირდებოდა მის ურთიერთობას პარტიულ ხელმძღვანელებთან, რადგან მონოგრაფიული კვლევის შინაარსიდან გამომდინარე, მას მოუწია დამატებით და ცალკე აეხსნა, როგორ იყო ფემინიზმის ნიადაგზე ლიტერატურული ნაწარმოები გაყალბებული. აქაც იკვეთება, რომ ქალ ავტორს უწევს დამატებითი ნდობის მოპოვება პარტიულ ლიდერებთან, რათა ერთი შრომით არ დააზიანოს მისთვის სასიკეთო მეორე შრომა (ამ შემთხვევაში პარტიული მოღვაწეობა).

მასკულინური გამომცემლობები და ლიტერატურული მეცნიერება: ვის შეიძლება „არ აწყობდეს“, ქალი ავტორის მოწინავე რიგებში დანიშნაობა, თუ არა კაცებს? ბუნებრივია, ამის ხელშეშლა მარტივია ისეთ გარემოში, სადაც კაცთა სრულ დომინაციას ვხვდებით. იმდროინდელი პრესა, გამომცემლობები და ლიტერატურული მეცნიერება, თითქმის სრულად იყო ათვისებული კაცი ლიტერატორების მიერ, ამიტომ ერთ მხრივ გასაკვირი არცაა, რომ „გარეთაც გზა შემიკრეს ვაშაყმაძე-კეკელიძისთანა მესვეურებმა,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018) იქიდან გამომდინარე, რომ კეკელიძემ და ბარამაძემ ხოსიტაშვილისთვის რეცენზიის მიცემაზე უარი განაცხადეს, უნივერსიტეტის გამოცემამ ქალის კვლევა არ დაბეჭდა. კვლევა არც ჟურნალ „მნათობში“, დაბეჭდილა, რომელსაც ყურულაშვილი მეთაურობდა. „ჩემი ნაშრომი ერთი გამომცემლობიდან მეორეში და სხვადასხვა პირებთან ხან რედაქციაში, ხან რეცენზენტთან, ხან რედაქტორთან, მაგრამ დარისპანის კაროჟნასავით ბედი ვერ გაეხსნა,“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). რედაქციების, რეცენზორების, მეცნიერების, რედაქტორების მიზანმიმართული უარი დახმარებაზე, ნაშრომის გამოქვეყნებაზე ან რეცენზიის გაცემაზე ცხადყოფს, რომ ეს სტრუქტურები არ იყვნენ ღია იმისთვის, რომ მიეღოთ ქალი თავიანთი ერთობის წევრად და სამართლიანი ანალიზი გაეკეთებინათ იმ შრომისთვის, რომელიც მათი შრომებისგან განსხვავდებოდა.

გამომდინარე იქიდან, რომ შრომის პუბლიკაცია ავტორისთვის მნიშვნელოვან წინგადადგმულ ნაბიჯს წარმოადგენს, რათა იდენტიფიცირდეს ავტორად და მიიღოს დამატებითი მოტივაცია, ბა-

ბილინა ხოსიტაშვილისთვის ეს საკითხი მოუგვარებელი დარჩა, რის გამოც დანაშაულით აღნიშნავს – „ერთი სიტყვით, მე ვერ აველ მკვლევარის სიმალღემდე და ჩემი ნაშრომიც დარჩა გამოუქვეყნებელი იმ სახით რა ფორმებშიც შევძელ მისი დამუშავება.“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). ბაბილინა ხოსიტაშვილის გამოცდილების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ნაშრომთა პუბლიცირება ქალი ავტორებისთვის იმდენად დიდი სირთულეა, რომ ეს გავლენას ახდენს თვითმოტივაციაზე და გამოქვეყნებული ნაშრომის ნახვაც აუხდენელ ნატვრად რჩება.

დღიურის მიხედვით აშკარაა, რომ კაცი და ქალი ავტორებისთვის პუბლიკაციის რესურსებზე წვდომა სხვადასხვანაირია კაცების სასარგებლოდ, ვინაიდან ბაბილინას წლები სჭირდება რეცენზიების მოსაპოვებლად, მოხსენების დღის დასანიშნად და რედაქციებში ნაშრომის წინ და უკან დასატარებლად, როცა კაცი ავტორებისთვის ნებისმიერი, თუნდაც ლიტერატურულად ნაკლებად ღირებული ჩანაწერი მარტივად გამოსაქვეყნებელია. „დ. დემეტრაძე ფარისეველი და გველი ხელმძღვანელობდა გაზეთ „ქართულ მწერლობას“, რომელმაც ჩემი მოხსენების ქრონიკა არ გაუშვა გაზეთში და სამაგიეროდ გუგულის მასხარა ფელეტონი დაბეჭდა.“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018). ძალაუფლება კაცების ხელშია, რაც ნიშნავს რომ მასკულიზირებული ერთობაში კაცები ერთმანეთს აძლიერებენ და კოლექტიურად განდევნიან ქალს ამ ერთობაში შესვლის მცდელობისთანავე.

ბაბილინა ხოსიტაშვილის მცდელობა, გამხდარიყო დამოუკიდებელი ავტორი და მკვლევარი, გართულდა იმ გარემო-პირობებისა და მასკულიზირებული მოცემულობების გათვალისწინებით, რომელშიც ხოვრებაც მას უწევდა. მიუხედავად იმისა, რომ ავტორი საშინაო შრომის კვალდაკვალ მუდმივად ახერხებდა თვითგანვითარებას, ბრძოლასა და მუშაობას პუბლიკაციებზე, ერთპიროვნული კაცთა მმართველობა ყურნალების გამომცემლობებში, კვლევით სტრუქტურებსა თუ უნივერსიტეტში, და საზოგადო განწყობები ქალი ავტორების შრომის მიმართ, შრომის ნაკლოვანად წინდანივთ გამოცხადება, ბაბილინა ხოსიტაშვილისთვის ბარიერებს წარმოადგენდა. ბაბილინა დღიურში ამიტომაც წერს: „ყველა ადგილებში დაპირებიდან წიალს ბევრი რამ შევწირე...“⁵ წელს ვიბრძოლე და ყველა ნაწერი დაუბეჭდავი დამრჩა უკუღმართი გარემოს წყალობით; ამან წამართვა დროც და ენერჯიაც, მთლად ჩამოვრჩი და დავბეჩავდი თავიც შემძულდა და გარემოც...“ (ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი, 2018).

კაცი ავტორების ერთგვარი ფობია ქალი ავტორების მიმართ და ამ შემთხვევაში, გამოხატული ბაბილინა ხოსიტაშვილის მიმართ, ცხადყოფს, რომ ცალსახად, კაცი ლიტერატორების ინტერესში არ შედის სფეროში ქალის წარმატება. ამ შემთხვევაში, ეგოს დაკნინების მოსალოდნელი საფრთხე, რომელიც განპირობებულია ქალი პუბლიცისტის სფეროში გამოჩენით, ქალის წარმატების დომინირებით ლიტერატურის დარგში, ახალი კვლევისა და ცოდნის დაგროვებით – კაცთა შიშის განმაპირობებელი ფაქტორებია. მეორე მხრივ, ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტსაც, რომ კაცებისთვის ამ პერიოდში ქალი პუბლიცისტები ჯერ ისევ აღიქმებიან არასერიოზულად. ქალთა შრომის დაუფასებლობა კი მათივე ძალაუფლებას ამყარებს, ლიტერატურის მასკულიზირებული ხასიათს აძლიერებს და ქალის უგულვებელყოფას უწყობს ხელს.

ბაბილინა ხოსიტაშვილის დღიურების წაკითხვის შემდეგ რჩება განცდა, რომ ხელოვნურად იქმნება ბარიერები და სტრუქტურული ბიუროკრატია იმისათვის, რომ ქალებმა ნაშრომების გამოქვეყნება შეძლონ, ლიტერატურულ სივრცეში თავიანთი ადგილი დაიკავონ და სრულფასოვან მწერლებად შედგნენ. ხოლო, უსამართლობის და დაუფასებლობის განცდა, გაუთავებელი სირთულეები და ბრძოლა, ქალი ავტორებისთვის კარგად ნაცნობი შეგრძნებებია.

ბაბილინა ხოსიტაშვილის ჩანაწერები, დღიურად აკინძული ამბები, რომლებიც ქართველი მწერალი ქალის ყოველდღიურ სირთულეებზე ჰყვება, ცხადყოფს, რომ ისტორიული გამოცდილება სხვა ქალებისთვისაც, რომლებიც კვლევასა და მეცნიერულ საქმიანობაში იყვნენ ჩაბმულნი, ამგვარი ბარიერებისგან ვერ იქნებოდა თავისუფალი. ყოფის სიცხადე, რომელიც დღიურებში იკითხება და დეტალები, რომელსაც ავტორი გვიხელს, სწორედ რომ გამოცდილების განზოგადების საშუალებას იძლევა.

ბიბლიოგრაფია:

Bocur, M. (2008). An achipelagoos Stories: Gender History in Eastern Europe. *AHR forum*. American historical review.

Miles, R. (2001). *Who cooked the last supper?* New York: Three rivers press.

მუშკუდიანი, ლ. (2019). ბაბილინა ხოსიტაშვილი (პოდკასტი). *Heinrich Boll Stiftung*.

ქრისტინე კუხიანიძე, ლანა მუშკუდიანი, თამარ ნოდარიშვილი, სალომე ქინქლაძე, ნინო ცქიფურიშვილი, მარიამ ჭანჭალეიშვილი, ქეთევან ხუციშვილი. (2018). *ცხოვრება ორ წყალს შუა*. თბილისი: ორბელიანი საქართველო.